

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Zemendia-ren
29ⁿEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Azaroa-ren
29ⁿ**IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.**

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tivoli, letra B, 2.º derecha.

ITZ JOSKERA

V

A mugalearen aldaerak.

L-rekin esan nai nuke *lenengo* era; G-rekin *guerosseagokoa*; GG-rekin *gueroagokoa*; GGG-rekin *are gueroagokoa*; O-rekin *oraingoa*.

BAKARRA	GUEI-SUSTRAIAK	GUEIAK
1 a.....	1 a-k.....	ak.
2 ak.....	2 ak-k.....	L. akek; G. aek; O. ek=ak.
3 L. an; G. aren....	3 ak-n.....	L. aken; G. aen; O. en.
4 L. ai; G. ari.....	4 ak-i.....	L. aki; G. akei; GG. aei, O. ei=ai.
5 an.....	5 ak-n.....	L. aken; G. aketan; GG. aetan, O. etan.
6 az-s.....	6 ak-z.....	L. akez; G. aketaz; GG. aetaz, O. ez.
7 ako-ko.....	7 ak-ko.....	L. akeko; G. aketako; GG. aetako; O. etako.
8 L. aa; G. ara.....	8 ak-ra.....	L. akera; G. aketara; GG. aetara; O. etara.
9 atik-tik.....	9 ak-tik.....	L. aketik; G. aketatik; GG. aetatik; O. etatik.
10 arengan.....	10 ak-ngan.....	L. akengan; G. aengan; O. engan.
11 agan.....	11 ak-gan.....	L. akegan; G. aegan=aekan; O. ekan=egan.
12 arentzat.....	12 ak-ntzat.....	L. akentzat; G. aentzat; O. entzat.
13 arekin.....	13 ak-kin.....	L. aekin; G. aekin; O. ekin=akkin (sustrairatuba).
14 arengandik.....	14 ak-ngandik.....	L. akengandik; G. aengandik; O. engandik.
15 agandik.....	15 ak-gandik.....	L. akegandik; G. aekandik=aegandik; O. ekandik=akkandik (sustrairatuba).
16 arengatik.....	16 ak-gatik.....	L. akengatik; G. aengatik; O. engatik.
17 agatik.....	17 ak-gatik.....	L. akegatik; G. aekatik; GG. aekatik; O. ekatik.
18 arenganonz.....	18 ak-nganonz.....	L. akenganonz; G. aenganonz; O. enganonz.
19 aganonz.....	19 ak-ganonz.....	L. akeganonz; G. aeganonz=aekanonz; O. ekanonz=akagonz (sustrairatuba).
20 arengango.....	20 ak-ngango.....	L. akengango; G. aengango; O. engango.
21 agango.....	21 ak-gango.....	L. akegango; G. aegango=aekango; O. ekango=egango.
22 arentzako.....	22 ak-ntzako.....	L. akentzako; G. aentzako; O. entzako.
23 arenetik.....	23 ak-netik.....	L. akenetik; G. aenetik; O. enetik.
24 arekiko.....	24 ak-kiko.....	L. akekiko; G. aekiko; O. ekiko=akkiko (sustrairatuba).
25 arenganaño.....	25 ak-nganaño.....	L. akenganaño; G. aenganaño; O. enganaño.
26 aganaño.....	26 ak-ganaño.....	L. akeganaño; G. aekanaño=aeganaño; O. ekanano=eganaño=akganaño (sustrairatuba).
27 arengangotik.....	27 ak-ngangotik.....	L. akengangotik; G. aengangotik; O. engangotik.
28 agangotik.....	28 ak-ngan.....	L. akegangotik; G. aekangotik; O. ekangotik=akgangotik (sustrairatuba).
29 aronz.....	29 ak-ak.....	L. akeronz; G. aketaronz; GG. aetaronz, O. etaronz.
30 arano.....	30 ak-rano.....	L. akeraño; G. aketaraño; GG. aetaraño; O. etaraño.
31 angoo.....	31 ak-ngo.....	L. akengo; G. aketango; GG. aetango; O. etango.
32 andik.....	32 ak-ndik.....	L. akendik; G. aketandik; GG. aetatik; GGG. aetatik; O. etatik.
33 arako.....	33 ak-rako.....	L. aketarako; G. aketarako; GG. aetarako; O. etarako.
34 angotik.....	34 ak-ngotik.....	L. akengotik; G. aketangotik; GG. aetangotik; GGG. aetangotik; O. etangotik.
35 andikako.....	35 ak-ndikako.....	L. akendikako; G. aketandikako; GG. aetandikako; O. etandikako.
36 andiko.....	36 ak-ndiko.....	L. akendiko; G. aendiko; O. endiko.
37 arakotik.....	37 ak-rakotik.....	L. aketarakotik; G. aketarakotik; GG. aetarakotik; O. etarakotik.
38 arozkotik.....	38 ak-rozkotik.....	L. aketazotik; G. aketazotik; GG. aetazotik; O. etazotik.
39 atzat.....	39 ak-tzat.....	L. aketatzat; G. aetatzat; GG. ektatzat; O. akatzat (sustrairatuba).
40 agabeko.....	40 ak-gabeko.....	L. akegabeko; G. aekabeko; GG. ekabeko; O. akkabeko (sustrairatuba).
41 agabezko.....	41 ak-gabezko.....	L. akegabezko; G. aekabezko; GG. ekabezko; akkabezko (sustrairatuba).

Lengo astean a mugalearen aldaerak zabaliseago oraingo ontan azaltzeko asmoan guelditu nitzan, eta orregatik ipintzen det goiko laurka. Anziñako erak oraingoakkin berdinak ez dirala jakina da, baña aek zertsu izan ziran iguerri guenezake,

euskerak beti eutsi dion arau segurubari guk ere eutsiaz, eta Bonaparte Prinzipeak Kanpion jaunaren izkinde ederrean artutako bideari jarraituta, au eguñalean zabaldubaz. Eta..... gaurreneko era oek batetan, saltoren batez, bidean asnasik artu

gabe, jechi ote ziran gure gaurkoetara? Ez ote ziran mallez-malla bererontz etorri....., ez ote ziran malla bakoitzean zerbaiteho guelditu....., ez ote zuten koiskarik koiskara len berakin zekarten letren bat utzi, beste berriren bat artu, edota zer-zerbai-

tean aldatu?—Baietz deritzat, eta aldatze oek, Akelarreko sorguñai galdetu gabe, euskaldun batek asma litzakeala uste det. Neke au baño larrisseagorik gure egunetan len aitatu dedan Kanpionek, eta Azkue jaunak beren Gramatiketan eguin dute.

Bakarrentzako aldietan guzia erraza da: anziñakoak diraute gaur bertan ere, asko berdinkatu gabe. Edozeñiek daki seigarrenean esaten degula *baratz-az*, *mendi-z*, zazpigarrenean *baratz-ako*, *mendi-ko*, zortzigarrenean *baratz-ara*, *mendi-ra*, eta bederatzigarrenean *baratz-atik*, *mendi-tik*.

Gueiagorentzakoak (formas plurales) katu-kume batek nastutako arimataza batzuek dirudite lenbiziko beguiratuban, baña euskalzale trebe batek, albiñorik eten gabe iduripen utsezko naskeri ta korapillo aek azkatu litzake nere ustez.—Aurreneko denboretan euskaldunak artutako eraz seguru baño seguruago egon guintezke. Orain guk darabilzkigunaz berriz zer-esanik ez dago. Beraz tarte ori, tarte oek, beste era batzuekin betetzen daukagun lana da lan guzia; eta lan au zintzoen eguiten duanak egokien ere eguingo du.—Ala, begui bat anziñako eran, eta beztea gaurkoetan eduki bitza; lengo t' oraingoz ez dedilla aztu, eta bi kate-muturrai ondo eusten badie, tarteko aldaerak berenez jaioko zaizka edozeñi.

Zortzigarrenean utsune ori bete naiean asten guerala demagun: aurrenekoetat *akera* tagaurkotzat *etara* datozkigu, jarri ditzagun biak alde banatara, erdian tarte utzirik:

akera *etara*.

Orain utsune au beste era batzuekin bete bearrean gaude; baña, ez neke aundirik artu. Or datozkitzute laister-asko, deitu ere gabe, *aketara* eta *aetara*; eta oekiñ osatzen dira zuek nai zinduten aldaera guziak. Errenkada estali dezute:

akera, *aketara*, *aetara*, *etara*.

Norbaitek galdetu litzaike *ta=ela* aurreneko itzari bigarrenean erantsitzeko eskuba zeñiek emanik artu dedan.—Artu det euskerak emanta. Len esana daukat begui bat ezkerre-ra ta bestea eskuira eduki bear dirala ondo ibiltzeko, baña, orrisen ere asko ezpaliz, esango nizuke eus-

keran eta gauza *guitu* nai danean, *askotu* nai degunean (cuando nuestra intención es pluralizar) sartzen eta erasten degun eupal bat dala: argatik esaten da *land-eta, berri(k)-eta, aritz-eta, amez(k)-eta, iz(k)-eta*. Aguien esango didazu aurrenengo *akera-renak* orrek naizkoz *guitzen* duala gauza, eta nik erantzungo dizut euskerak, argui bañon arguiago *askotze* ori aditzera eman naiean, gañezka (por pleonasmo) jartzen dituala izpi oek. Au ondo dakite euskaldun berri-berriak ez diranak.—Bañan oraindik obeto ikasi guenezake eraskera orren zergatikakoa, emen esatea palta zadan beste gauza batekin.

Irugarren errenkadan letzen dezu *aken*, ta bostgarrenean ere berriro *aken*. *Aken* oek biak eziñ orrela utzi, ezangungarri bat edo beste jarri gabe. Lenbiziko *aken*-ekin esan nai guenduke *de los, de las*; bestearekin *en los, en las*. Argatik, nasketan biak ez ibiltzeko, elkarrengandik zerbaitekiñ berdinketu ta bereiztu bearrean gaude, bati bederik chincharria ipiñita. Orra, bada, zergatik irugarren errenkadako *aken*-i bere artan utzirik, bostgarrengorari ta euskerak erantsi dion.—Eta *bakarrarentzakoan* berriz biak an ziralako, aurrenekoari sartu zion *re*, onela bat *aren*, eta beste *an* izan zitezen, ta inork nastu ez zizan. ¡Aih, euskera jakintsuba da, gu..... nolabaitekoak baguera ere!

Ok.

SABINO ARANA TA GOIRI

Eguasten goizaldean ill zan Peder-nales-en Bizkaiaren seme zintzo au. Azken ordurarte bere ezauguera osoan egon da, ta kristiñau on bat izan danez beti, gaur illabete ta erdi inguru jakin ebanean zein gach eukan aldean artu ebazan elizakoak eta eguin eban illburu edo testametu; ordutik aurrera, bariku guztietan eguiten eban aitormen edo konfesiñoa, ta Jauna artuten eban; ill zan goizaldean, iguerri ebanean eriotzea urrean ebala, barriro artu ebazan elizakoak, eta bere emazteari agur eguinda, ichi eban Jaungoikoaren eskuetan bere arimea.

Bere Erria-gana maitetasun andia izan eban beti, ta gazte-gaztetatik asi zan ikasten kondaira edo historia, gure Euskera ederra (1), ta Euskalerriaren izakerea; buru oneko guizon na zan, da arguiro ikusi ta ezautu eban zer izan zan euskaldunen Erria ta zer zan gaur.

Ikusirik, damuz, euskaldunak eze-bela ezaututen euren Erriko kondaira, ezebala Euskalerriak bere burua ezaututen, asi zan oker au zuzentzen arguiraturik liburuchu bat: *Vizcaya*

(1) Albia-ko semea zan, da bere ohean ezaban ikasi Euskerea. Guero ederto ikasi eban, da arriturik egoten eizan Euskerearen edertasun, zakontasun da anditasuna ikusita.

por su independencia (1). Gueroago, azalkai-tzat ipiñirik *Jaungoikoa eta Leguezarra*, batu ebazan lagunak Euskalerriaren alde lan eguiteko, ta beroneri noizbait barriro ekarteko antziña beti euki eban jaubetasuna ta libertadea.

Onetan asi zanean Arana zintzoa, Euskalerria chirringolan leguez joi-an eriotzarantza: Foruen izena betibere entzuten zan baiña gueien-gueienak ezekien zeatz eta arguiro zer zirean; Euskerea galduaz joian, bada euskaldunak eurak eta euskaldunen jatorrikoak ezeutsen jaramonik eguiten; bardin jazoten zan emengo oitura edo ekanduakaz bere.

Arana jarri zan sendo ondamendi au eragozteko; ta guda gogorrean ibilli da amaika urte onetan, bere osasuna ta bere dirua galduaz. Berak eukan lango gogo sendoa bear zan, artu eban bidean ez atzera eguiteko. Lenengo aldian adiskideak bere kontra jarri jakozan; ekinaz da ekinaz zabaltzen eban arguia ta askok esaten eben ondo gogoratu ezkerro arrazoia eukala, ta gueroago ta gueiago batzen jakozan inguruan, baiña orduan kanpotarren aguintariak asi jakozan jarraian, ezauturik bizkortuko ebala erdi illik egoan Euskalerria, ta kartzeletan erabilli eben birritan, da albistarietan eta al eben lekuetatik eakurrenak esaten eutsezan, sinistu eraguin gurarik guizon gaizto gorrotoz beterik egoan bat zala.

Etzan aspertuten orraitio, ta gogor ekiten eutsan bere arloari, ta amaika urtean Bizkaiari eguin deutsan eraguiña izugarria da. Gaur Bilbon euskaltasun andia dago, inoz baiño belarrimotz gueiago bertan bizi dala, ta ezin daiteke ukatu Sabino Aranak zabalduriko irakaspenai zor jakola.

Tamal andia da ondiño gazterik (38 urte) galdutea orrelango guizon na; baiña Jaungoikoak daki zer ondo datorkigun danoi, eta bere aguin-duari makurtu eguin bear gakioz.

Sabino Arana jaunak berak esaten eieutsan lengo urte baten bere ta gure adiskide bati: Jose Mari, azia erein dogu, ta uste dot lur onean, emongo dau landarea, ta azkenez ondo zainduten bada alort edo frutua.

Alanche da. Aziak emon dau landarea, ta landara onek bota dauz sustarr sendoak Bilbon, da emendik zabaltu dira ia Bizkaiko ta Guipuzkoako erri askotara, ta gaurko gazteria guizondu daitenean ikusiko dau bizi izango danak zelango sendotasuna ta indarra artuko daben landara orrek.

Euskaldunak, Euskalerriagaitik ainbeste lor ta neke artu eban guizonaren arimearen onerako otoi edo errege bat Jaungoikoari.

BLOA.

(1) Bizkaiak bere jaubetasunagaitik eguindako lanak anelhiña erakutsi ebazan liburu onetan, adierazteko gaurko euskaldun epelak hortzen belanekoak direan.

Euskal-frantzesai agurra (1)

Bialdutzen dizutet agur bat benetan, orain izkribatuko ditudan letretan; ez dijua agurra itz aberatsetan, baizikan moldakaitz ta oso traketsetan.

Baña sinist zazute da benetakua, biotzaren erditik ateratakua; ez da otza, ez ere epeldutakua, baizik sutan burnia beziñ galdutua.

Maitatzen ditut asko guizon mundukuak, baña chit banatiro euskal-errikuak; inola ez, izanikan odol batekuak, itzkuntz, ta oitura garbi ber-beretakuak?...

¡Borra litzake Pausu zubiko arraiak, edo naiz Bidasoa deritzan ibaiak, frantzes eta español euskaldunen naiak? inola! baldin baguera guziak anaiak.

Odol batek erraiak dizkigu bustitzen, itzkuntz batian denak guerade mintzatzen, oitura garbi berak ditugu gordetzen... ¡beraz, nere anaiak ditut nik agurtzen!...

Arrera on bat eguiñ nere agurrari, ta erregutu umilki Zeruko Aitari, osasuna deiola Euskaldun denari ala Español eta berdiñ Frantzesari.

ENRIKE ELIZECHEA.

DANBOLINARI ADAR-JOTZALLEAK

Inoz baiño maizago entzuten dira euskaldunen artean «gibatu naute» «adarra jo dit» «giringatu nazu» ta oien antzeko beste esanak, eta noren aubean dabilzan ala eman oi zaizkiote aldego edo urrutigoko beren señaerak, bañan norbaitek eguin digun charkeriren bat gueienok itz oiekin adierazten degu.

Adar-jotzeak ille-artzeak aña batzuentzat esan nai du; inori eguiten zaion edozein bidegabekeri, besteen iritzian; eta nik bein da berriz entzun diot guraso euskaldun buru-zuri bati adar-jotzeak bere-berezko señaera baduela. Euskalerrian gaur baiño euskalzale gueiago ziran egunetan

(1) Berrogei pezetako aldeara eta bidezarra Iruri-en irabazitako moldaera.

emengo oitura onak zenbat eta garbiagoak anbat gueiago aguertzen ziran edozeinen irristak, batez-ere emakumezkoenak. Oraindik ezkongai zegoen emakumezkoaren irrista gure mendi tontorretan jotzen zuten adar soñura azaldu oi zan, eta ondoren, norengatik jo zan zekitenak esaten zuten: «alakori adarra jo diote». Bañan nik gaur itz oni eman nai diotan señaera beste bat da. Batu nai nuke adar-jotzea... danbolin-jotzeakin.

—¡Bai ote?—galdetuko dit nere irakurle maiteak.

—Bai. Adar-jotzeak adierazten badi inori eguiten zaion kalte, charkeri, naigabe, oker edo mugaitza, biak berdin datozela iruditzen zait, bada danbolin-jotzea kaltegarria nola dan beriala esango dizutet.

Tolosako erri onetan bizi ziran (zenbat urte diran buruan ez daukat) kondaira ontan sartzen diran senar emazte bi. Zezilio (au zan senarra) itz emana zegoen merienda bat lagun artean bere jaietegunean eguiteko. Asteko alogueretatik gorde zuanakin osatu zituan amar erreal, eta zaleturik zegoen korrituan jartzeko.

Eldu zanean egun pozgarri au, bazkal ondoan Zezilio kalera irten zanakin batetsura, an ziran danbolinariak bere eche atarian, eta jo zioten soñua.

—Nere gain chanpon bat ez ta senarra kanpoan jone ba! jau lana!—zion emazteak, danbolinariaren soñura diru billa eche guzia goikoaz bera zebilkin bitartean. Ala bear eta topatu zituan senarraren amar errielak eta binaka eskallera mallak jechian, ariñ etorri zan danbolinariari beren orduko aloguera ematera.

Arratzalde-erdi aldera echoratu zan Zezilio, musu-eskubak garbitu, soñ-aldatu ta... gañerakoak eguitera, lagun artean chukun aguertzeko, bañan amar errielak beren gordelekuan etzeudela igarri zionean, asi zan beriala emaztearen galdez:—¡Nun... nun zera? ¡Zer eguin diozu nere dirubari? ¡Emen nituan ta!...

Emazteak, beste sartuaurre gabe, erantzun zion:

—¡Danboliña jo dizute!

—¡Zer esaten ari zera, choralda?

—Danboliña jo dizute ta.

—¡Zer danboliña jo?

—Bai; zu ehetik atera ziñan beziñ laister... (emen berritu zion senarrari guertaera guzia, zan bezela). Zezilio, danbolin soñuak eguin zion *guerriko minakin*, barautu bear izan zan bere lagunak jan-edanean igaro zuten arratzalde artan.

Alkar ikusi ziradenon gabez kallean, galdera emendik galdera andik, etzuan Zezilio pakarik izan eta bere oarkabe ura aguertzeko, besuak toleztu ta burubari eraguiñez, miñez dagon baten izkeran, aien galdera bakoitzari erantzuten zion:

—¡Danbolina jo ziatek! ¡Danboliña jo ziatek!

Guertaera onen jakinleak, amar edo oguei errealek zenbat balio du-

ten ondo dakiten beren auzoko norbaiti tuntuna jotzen diotenean, berdin esan oi dute: «olakori adarra jo diote», nola charkeri, naigabe edo kalteren bat inork eguiten diotengatik esaten duten: «alakori danbolina jo diote».

K. AMONARRIZ.

ALBISTAK

Egunetik egunera doazala baketu-ten esan leike bilbotarren gogoak; beintzat ezta ainbeste berba eguiten emen izan direan zarata ganean.

Orraitiño, zer edo zer badago, bada egunokaz armak erabilteko baimen edo lizentzien eskabide andia dago Gobiernu-zibillean.

Eta uste izateko da, baimen orren eske ibilli barik, askok eta askok arma erosi edo armeagaz eguin izango direala, bada ezpadakoan.

Gure erechian arma eukiteak ezta gauza andirik esan gura, jenteak alkar artu ezik. Emengo errejidore batek, Merladet jaunak, agurte eban lengo astean asmo bat orretarako; alkatu daitezala uri guztiko guizon ondraduak armauta euren aguintari ta guzti, inoz izaten badira oraintsu izan diran lango machinadak, biziak eta ondasunak gordeteko, bear direan leguez, guizon chalu edo granujakandik. Jaun orrek esan dau bere asmoa agurtzeko Gobiernuari, ontzat artuko etedaben jakiteko. Ziur izango da ezezkoa. Gobiernuak berak

zainduko baleu guizon ondraduaren bizia ta echea, obligaziño daukan leguez, elitzake zetan ibilli onetariko asmo ta gogamenetan.

Emengo mandatariak Madrillgo aguintariak indarra eskatu deutse- nean Bilborako, erantzun eideutse kuartelak eguin daiezala ta janariak merketuteko bideak artuteko, osterantzean ezin dabeela bialdu indarrik ona.

Emen bertan indar andi-andirik euki ezarren be laster issilldu leike jente chalu, alde batetik oneen jaguierak aurretik igarten direalako ta bear izan ezker arin ekarri leikezala Bitoriatik burdinbidean, eta beste aldetik emengo chalukeri edo granujerarentzat ezalako bear gudarozte edo ejerzito andirik.

Gaztelarrak dauke esakune polit bat: Jagoleak baño gueiago zaindu- ten dau maastoiaren bildurrak.

Egui andia. Bilbon bertan egoan indar apurrak jo baleu gogotik lenengoan, sartuko eban itzala basterretan, da etzan gueiago bear izango.

Peseta-bateko ta peseta-biko diru izun edo faltsuak eidabiz ugari. Peseta-batekoak dira aurtengoak, 1903-koak; ezaututen eidera onetan: ariña- goak edo pisu guichiagokoak, arpe- guia ta ulea charto eguiñak, eta diruaren arpegi aldeko ertza zabalagoa. Peseta-bikoak ezakigu zetan ezaututen direan.

Astelenean jakin guenduen gueis- sorik egoala gure adiskide ta lagun- tzalla Jenaro Elizondo. Albistan esa- ten euskuen etzala gueisso astuna, baiña oeraturik egoala astebetean ia.

Atsakabez artu guenduen albista au; aste onetako guei au bere eskue- tara orduko osatuta egongo al da Elizondo adiskidea.

Lengo astean agurte dabez Bilbo- ko arategui edo mataderian charri bi trikina derichon gachagaz.

Jentea bildurtu da ta atzeratu da charriak jaten, da onek eguin dau 14-16 erlen jaskera domu edo pre- zioan.

Bertan illten direanen bildur ezta izan bear, bada banan-banan guztiai beguiratuten deutse. Orain, kanpo- tik ekarten dan charrikiagaz beste kontu bat dago, erri chikietan ezta- keelako mikroskoporik okelak beta- ratzeko. Dana dala, egosi ezker, baita ondo prijidu ezker bere ezta- go bildurrik; egosiagaz eta oriotan edo koipetan ondo erreagaz, trikina- kokochuak bizia galtzen dabelako.

Ar chiki-chiki batzuk dira eurok, ain chikiak eze, begui utsez ikusiko dabezan guizonik eztago; mikrosko- po derichon aparatua bear da ikus- teko. Okela guiarretan egoten dira kirimillatuta, bakocha beretzako lain dan pussikachu baten barruan; oke- la au jaten bada gordiñik edo erdi erreta bakarrik, urdaillean eiotuten danean janaria, pussikachu ori de- seguiten da, ta kokochuak libre gue-

ratuten dira; guero urdaill-esteetan ar-emeak alkatu ta ugarituten dira ikaragarriro, ta bereala zabaltzen asten dira gorputzean; odolak eroa- ten dauz alde guztietara, ta gueissoa ekarten dabe, ta ain gueisso charra eze, gueienetan eriotzea dakar on- doren.

¿Eta charriari nundik datorkioz trikina kokochuak? Arratoiagandik, esaten dabenez. Arratoiak eukiten eidabe sarri gach au, ta beronegaz ill dan arratoi bat ikusten badau charriak, jan eguiten eida, ta oneta- ra sartzen eijakoz trikinak.

¿Eta arratoiari nundik? Animal- onen artean, bat illten danean, bes- teak aguiñak ezarri ta euren urdai- lletan obi edo sepulturea emoten deu- tse, ta orretara dabiz trikinak bata besteagana, ta azia ezta galtzen arra- toien artean.

¿Eta munduan lenen-len trikina- gaz aieneka egon bear izan eban arratoiari nundik arrai etorri ete jakon? IGARKIZUNAK ipinten doguzan lekuan dagoala itaune au kontu egui- zue, ta ia nok erantzuten deutan.

GALDAKAOTIK.—Joan dan domekan euki dabe emengo musikoak janketa edo *banquete* bat, beren zaindari Do- ne Zezilia onrratzeko; Tomas San Salvador-ek guertutu eban guziz ederto janketa au.

Bazkari erdian eta labeak piskat berotzen asi ziran kanau zirean euskal-kantu batzuk (bada emen ez- tago maketorik); au amaitutzean ata-

— 36 —

EMERETZIGARREN IRUDIA

XIX

ON TOMAS ETA MORROIA (ondo jantzia.)

MORROIA. Adi beza, ¿bai aldaki non bizi dan Josse Ssabirola?

ON TOMAS. Bai. ¿Zer da?

MORROIA. Nere nagusiak esan dit, bere echeraño joateko aldan aguruena.

ON TOMAS. Zuaz bada ortik barrena, eta bigarren iskiñako echian bizi da.

MORROIA. Agur ezkarrikasko, jauna.

OGUEIGARREN IRUDIA

XX

ON TOMAS ETA ANDRE BISSENTA

AND. BISS. ¿Zer degu Tomass, pentsamentuan al zaude?

ON TOMAS. Bai andre Bissenta, alassen nago.

AND. BISS. ¿Zer degu bada?

ON TOMAS. ¡Gauza asko buruban!

AND. BISS. Zer da *emomua*?

ON TOMAS. Ez, ez, orlakorik ez det; bestela.

AND. BISS. Zer bada? esan zazu.

ON TOMAS. Laizter joan bearra naizela nere nagusie-

— 33 —

Au ichuran nago, erropa abek anguk dira, beren echeko jaun enbatena edo morroienak. ¡Ja, ja! *hombre chaparo* diru- rit. (*Erropari usai eguiñaz.*)

¡Faa! au usaia daukate botika gozuena edo belar ondutakuena; diferentzi ederra nere blusa eskamaz betetakotik abetara, arrek sardiñ usaia eta abek *agua polonia*, edo *pintilis pontilis* ur zikiñ oiena. (*Piska bat egon ta.*)

Eman dirate eche artan erari bat ¡ai ura gauza! estarran chicharia bañan le- gunago sartzen zan. ¡Eta esaten ziraten nai nuben guzia erateko! Kopa chiki chiki batian eman dirate, nik lotzatu ta zortzi kopa bakarrik eran ditut; bañan ematen ziran gogua potua bete eratekua. ¡Au teju ederra du! ¡Bai sendua ere! Jende pill bat bildu da ara, denak buruakin orla eguiten ziraten, (*makurtzen du*) lotzatu ta alde eguin det, bañan guero joan bear det oster; esan dit *minisruak*, nik nai detan gauza eskatzeko eta izango detala, ondo pentsatzeko, eta emango diratela naiz mi- lla duro baliua izan; gañera esan dirate, sendakiña bigalduko diratela echera bu- rua sendatzera; nik esan diot estimatzen detala bañan echian katu arrai emien koipiakin neronek sendatuko detala. Or- duan esan dit, ongui dala, bañan artzal- dian eskatzeko nere naia edo dezio detana.

ra eben aurrekua Julian San Salbador eta Errejiño Motak erakutsiaz beren anketako bizkortasuna.

Arratzaldian jo ebezen plazan, Chomin Eguileorren sotzan mendean musika zati batzuk, guziak oso ederki; atseguin aundiarekin egon guñan aitutzen.

Datorren domekan egongo da Teatro-festa, bada onetarako bere ari dira guertatzen musikoak guziz zati ederrak; uste degu gustagarriak izango direala jentearantzat.

Saiatu bada aurrerantzean bere orla, ta baldin orain arteraño ezpada aitu Galdakaoko musikaren izenik inun, saiatzen bazerate, uste det ondin izango zeratela Bizkaiko guzien buru, aurten Guernikan sarituak izan zarean bezela aurrerantzean ere irabaziko dituzuela sariak. Ori opa dotsue biotzetik zuen lagun, BASILIO AGUIRREK.

Españak emoten eideutsoz 8 millo peseta urtero *Trasatlantica* izena daben Ihas Baltzuar (1), emengo salgueiak Amerikara eroateko merketasun on baten.

Bilbon oraintsu egon dan batek esan eban Baltzu orrek bi bider gueiago kentzen dabela Españatik gauzak Buenos-Aires-era eroatearren Italiatik eroatearren baino; Italiatik ara bide gueiago dagoala ori. Eguia bada, ¡bapo dago!

Onez ganera, lengo egun baten irakurri guenduen Bartzelonako al-

(1) *Compañía Marítima.*

bistari baten, birritan edo irutan guertatu direala ango kai edo portuan merkantzia pilloak Argentina-ra joan barik, Baltzu orretako ontziak betarik etozalako Italiatik, eta jazoera onek merkantziai eragin deutseen berandueragaitik, ango erostzaillak jakin arazo deutseela Bartzelonako saltzaillai ez bialtzeko ia gauzarik. Orra zelango kalteak.

Algorta eta Areeta bitartean ikusia izan zan astelenean Pedro Arrieta Iruña-koak asmau daben salbakaia tranbiantzako. Salbakai au da, tranbiak zoriharrez inor arrapatendau, zapaldu barik, bertan artu daian.

Esan dogun unean ipiñi ebezan bide barruan personaren taiuko kuso batzuk, eta bostetik lau bider artu ebazan salbakaiak bere ganean; baten ez, eta ori, Arrieta gazteak esan eban, jazo zan tranbiaren eroatzaileak kendu ebalako chimista korrientea. Salbakaiari aga edo barra bat okertu jakon eta barriro eguingo dabeez, eztakigu noz, ikuskera edo probak.

Tranbiakoak aleguñak eguin eiebezan charto urten eien probak; bai bada, ondo urten ezker, salbakaia ipiñi bear deutse burdi guztiai, ta kastua datorkioe.

Katalanak gogor dabiz Madrill-go uriari 2 millo peseta emotearren kontra. Lengo baten euki dabé Bartzelonan batzar andi bat arazo onen ganean; an esan eben Madrillak

Erregue ta beste aguintari nagusien bizilekua izateagaz obari edo *ventaja* andiak daukazala, ganera millo bi orrek artzeko. Alanche da izan bere; gogoratu baino eztago zeinbat tropa ta zeinbat enpleadu dagoan an, zeinbat komisiño ta zeinbat jente joaten dan arazoak zuzenduteko, ta zeinbat irabazte isten dabeen Madrillan.

Lendik bere asko artuta dauko. Madrillak daukazan ur ederrak, kastu andiagaz urrundik eroanda, Estaduaeren lepotik dauko; zaldiketak eguiteko tokia edo *Hipodromo*-a bere bai; eta uri barruko biderik nagusienak Estaduak dauko bere karguan.

BEI ZAARRAREN KONTUEN AMAIA

Asten naz lendabizitik Bertsuak jartzen gogotik Gure beicho zarragaitik Iraillaren zortzian bera Eraman zuen echetik, Atera nuen kortatik, Eta esan nion atzetik: Orain libre nao zugaitik.

Koiñetuak eban izan Tratulari baten guisan Eta ebillen finezan, Berroquei eta zortzi oguerleko Berakin artu zituzan, Jentea laster batu zan, Jakin gurarik ebizan Ze preziotan saldu zan.

Nik ezan neutsen eguia: Saldu dogu bei gorria Zorrontza-tik ekarria, Oguei ta amabost pagatu zan ta Utzi dau irabazia, Asi deusku familia Oso ikaragarria Aberaztu gaitu ia.

Esan neutsen azkenean Ederra zala eznean Lenao gaztea zanean, Baña okerra jarri jakula

Orain antzutu danean, Beraren aldamenen Beñ aurkitu nintzanean Jo nendula belaunean.

Beia euskunak erosi Poz-pozik eban iguesi Beren bei zar eta guzi, Saldu guendun Guernikan eta Gueiago eztot ikusi, Eguin ezpadabe esi Bera izango da nausi Ta ondo eingo da bizi.

MANUEL ENBEITA.

IGARKIZUNAK

I

Euskal-zalientzat.

Euskal-erri batzuetan *askatu* ta bestietan *azkatu* esaten da. ¿Noiz dago obeto esana? ¿eta zergatik batera obeki bestera baino?

OIRENPAK.

II

¿Iru numero noneskuak batuta nola irten liteke 12?

JOSE MARI LABORDAK.

Lengo astekoen erabaguia: Lenengoa, *Bizarleguia* edo *Bizardoia*. Bigarrena:

Ara nola.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Miguel-en	guet-a-ko	ate-a(r) en	gultz-a	nu						
12	13	14	15	16	17	18	19			
da-la	esan	du	Premiñ-en	ait-ak.						
19	18	17	16	15	14	13	12	11		
El padre	de	Fermin	ha	dieho	que	es	osta			
10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	
la llave	de	la puerta	de	el	apostento	de	Miguel.			

OIRENPAK.

Lenengoa bialdu dabe Mondragoko Fl. Abarrateguik, Logroñoko Dionisio Azkuek, Mendaro-ko Katalin Arizmendik, Klotilde Iriondok eta Jesusa Garatek, eta Usansoloko Jose Mari Labordak.

LA EDITORIAL VIZCANA derichon moldaguitzean
Gran Via, 26 eta Ledesma, 15

— 34 —

Pentsatu det zer eskatu... ¡Bañan uste det ez diratela emango! Bada ezpada joango naiz beintzat laizter. (*Jendiari jira emanaz*). Orain echera nua. ¿Tarratarik agueri al zait? ¡Ario Jaunak, ez guero atzetik far eguiñ eh? (*joaten da ezkerretik*.)

AMAZAZPIGARREN IRUDIA

XVII

KANIKAS (*bakarrik*.)

KANIKAS. (*Elortzen da eskubitik atzetik*). ¡Bi...bi...bi... zi ote da Ssa...ssa...bi...ro...ia! Be...be...be... re e...che...che...ra nu...nua...

Ga...ga...ur os...o to...to...te...la na...go.

Kantari (Potajiaren donuban.)

Sagardoteguiria len
etzaigu etorri,
zerbait guertatzen zaio
Ssabirola orri,
beré echera nua
korri eta korri,
jakin arte zer duben
nago larri larri,
¿zerbait gauza char zortu
ote zaio arri?

(*izketan*) ¡A...a...aio Ja...u...nak!

— 35 —

EMEZOTZIGARREN IRUDIA

XVIII

ON TOMAS (*bakarrik*.)

ON TOMAS. (*Elortzen da eskubitik*). Gueruago eta gozotazun gueiago artzen diot nere erriari; eta gueruago eta gogo guchiago daukat Kadiz-ara joateko. ¡Ba, ba, ba! Chorakeriak utzi eta nagusietara joan bear det. (*Egontia*.)

Esan zagun, emen banu nere gustoko nagusi bat ontzi on baten jabia..., aguiñ gueldituko nitzake... ¡Bañan eztago nik nai bezelako chulorik! Beste aldera berriz... orra... ez dakit zer esan, bañan Inassik biotzian alako korapillo bat eguiñ dit, jeta askatzen zalla dala iruritzen zait! Izan ere ain da moñoña eta izketan matassa bañan gossuago da.

Nik badakit itz erdi bat eguietan esan ezker... neretzat litzakela; bañan traba edo karga aundia du, echia, illobak, anaia eta guraso zarrak... bañan zeñek daki gurasoari sartzera lagundu ezker, berari ere ala zaio espero. ¡Bai, bai, eguiñ zazu on, jakin gabe non!